

Möjligheter

Uppgiften

Har alla människor i Sverige likvärdiga möjligheter att skaffa sig en utbildning, välja bostad, få ett jobb samt att lyckas inom de områden i livet som är viktiga?

Beskriv, resonera och reflektera kring ovanstående fråga med hänsyn taget till social bakgrund, etnicitet och kön.

Uppgiften avser att pröva elevens kunskaper kring människors olika möjligheter i Sverige. Eleven visar det genom att i sitt resonemang beskriva samband mellan människors olika möjligheter och deras sociala bakgrund, etnicitet och kön.

Frågan bedöms utifrån delkunskapskrav 3: ” Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då * samband med * underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med * resonemang och * underbyggda argument och kan då växla mellan olika perspektiv.”

Bedömningsaspekter

Progressionen i uppgiften består av:

- i vilken utsträckning eleven beskriver relevanta samband mellan människors olika möjligheter i Sverige och deras sociala bakgrund, etnicitet och kön.
- i vilken utsträckning eleven använder sig av konkretiseringar för att förtydliga sitt resonemang.
- i vilken utsträckning eleven använder sig av perspektivbyten.

Extra förklaring

Ett samband i denna uppgift räknas för varje faktor som eleven beskriver dvs. ett för social bakgrund, ett för etnicitet och ett för kön. Om eleven beskriver två samband som har med etnicitet att göra räknas det bara som ett. Om eleven beskriver en annan faktor t.ex. handikapp räknas inte det eftersom det inte är något som har efterfrågats. Det samma gäller konkretiseringar dvs. elevsvaret ska innehålla minst en konkretisering av var och en av de faktorer som eleven har beskrivit. Ska elevsvaret t.ex. innehålla tre konkretiseringar måste samtliga faktorer konkretiseras, alltså social bakgrund, etnicitet och kön.

När det gäller att beskriva sambanden i flera led räknas de samband som svarar på frågan; Vad beror de olika möjligheterna på? Det är alltså inte de resonemang som t.ex. bara svarar på frågor om vad de olika möjligheterna leder till, trots att detta kanske görs i flera led. Detta räknas istället som en beskrivning och/eller konkretisering av sambanden.

Ett samband i flera led kan exempelvis vara att invandrare har svårare att få jobb i och med att det finns fördomar mot dem som i sin tur kan beror på att många människor är rädda för sådant som är annorlunda. Eleven ska alltså beskriva troliga anledningar till varför människor har olika möjligheter.

Svar som ej nått E-nivå

- Svaret innehåller inga beskrivningar av relevanta samband mellan människors olika möjligheter och deras sociala bakgrund, etnicitet och kön.

Elevsvar

Elevkod: P1 Möjligheter Elevsvar 4

"Alla har rätt till att få en bra utbildning. Om man tycker det är jobbigt att gå i skolan så finns det skola man kan gå på som man kan jobba på också. Istället för att gå i skolan hela veckorna så kan man jobba samtidigt. Så alla kan få en bra utbildning om dem vill. Det är helt upp till dem hur mycket de vill lägga ner 100 % så vill man inte men då kan man inte räkna med att få en jätte bra utbildning. Detta beror helt och hållet på hur mycket man vill satsa.

Det är väl lite både ja och nej när det gäller att välja bostad. För att vissa människor klarar inte av att betala sina räkningar och vill hellre spendera sina pengar på knark och sprit. Väljer man att ha ett sådant liv får man skylla sig själv till att man inte får välja bostad. Om man hade suttit där och bestämt hade jag hellre gett den bostaden till någon som jag vet klarar av att betala för det finns papper man kan kolla på och se om man sköter räkningarna eller inte.

När det gäller jobb så tycker jag att det är fel att män ska få högre lön än kvinnor. För om man har samma utbildning så ska inte det spela någon roll för alla är lika mycket värda. Men visst jobbar man inte och har inte samma utbildning så är det klart att männen ska få högre lön. Sen tycker jag det är fel att lönen sänks bara för att det är för mycket kvinnor men det ska väl inte spela någon roll. Har man det som krävs så ska det inte spela någon roll tycker jag. Men detta är bara mina åsikter."

Kommentar

Elevens svar berör de områden som uppgiften efterfrågar men elevsvaret innehåller inga relevanta samband mellan människors sociala bakgrund, etnicitet eller kön och hur detta påverkar möjligheter i samhället. Elevens svar visar ingen förståelse för att olika bakgrund ger olika förutsättningar för att lyckas med att nå dit man vill i livet. Elevens svar ger intrycket av att eleven har missuppfattat frågeställningen.

Belägg på E-nivå

- Elevsvaret innehåller **två** tydliga relevanta samband mellan människors olika möjligheter och antingen deras sociala bakgrund, etnicitet **eller** kön.
- Elevsvaret innehåller **två** konkretiseringar för att förtydliga sambanden.
- Elevsvaret innehåller inga perspektivbyten.

Elevexempel Prov 1 Möjligheter / Elevsvar 10

"Jobb ja tror inte att man har lika stor chans att skaffa jobb om man e invandrare som svensk. Ja tror att man kanske tar en svensk före en invandrare för att det kan vara svårare för invandraren att kunna bra svenska eller att hans namn kan vara svårt att komma ihåg om att vissa kanske e lite rädda för invandraren det finns vissa skillnader på vilka jobb man kan få om man e tjej eller kille. OM man e byggarbetare e det bättre med en kille för dom e inte

lika mycket borta med barna dom e inte heller mamma lediga om de behövs dom e också fysiskt starkare. Om så e det in många andra jobb.”

Kommentar

Eleven beskriver relevanta samband mellan människors etnicitet och kön och deras olika möjligheter att få ett jobb.

”Ja tror att man kanske tar en svensk före en invandrare för att det kan vara svårare för invandraren att kunna bra svenska”

” OM man e byggarbetare e det bättre med en kille för dom e inte lika mycket borta med barna dom e inte heller mamma lediga om de behövs dom e också fysiskt starkare”

Resonemanget konkretiseras genom att eleven förklarar att invandrare kan ha sämre möjligheter för att de inte kan språket så bra och att vissa kanske är rädda för invandrare. Eleven konkretiserar orsaker till att kvinnor och män kan ha olika möjligheter att få ett jobb med att män i mindre utsträckning är hemma med barn och att de är fysiskt starkare och ger exempel som byggarbetare.

Elevsvaret innehåller inga perspektivbyten.

Belägg på C-nivå

- Elevsvaret innehåller **minst två** tydliga samband mellan människors olika möjligheter och deras sociala bakgrund, etnicitet eller kön, varav ett förklaras i **flera** led.
- Elevsvaret innehåller **minst två** konkretiseringar för att förtydliga sambanden.
- Elevsvaret innehåller perspektivbyten i viss utsträckning.

Eleve exempel

Elevkod ANJ10

Tyvärr så har inte alla detta i Sverige trots att det borde vara så och mycket beror på fördomar som t.ex. vart ifrån du kommer, ekonomisk förhållande, om du är kvinna eller man osv. Enligt lag så är alla lika värda och alla ska ha samma rättigheter men tyvärr så är det inte så. Det finns tydliga bevis på detta när det kommer till att söka bostad. Först ringer en som heter Ali eller något liknande och söker en bostad i stan då finns det ingenting där tyvärr men att dem ska ringa upp honom om det kommer något. Sedan bara några minuter efter ringer en som heter Joel eller något annat typiskt svenskt namn och frågar samma sak och han ställer samma fråga och då finns det en lägenhet centralt i stan. Detta är ett tydligt exempel på diskriminering pga. någons etnicitet. Jag tror mycket utav denna diskrimineringen och fientligheten mot någon med invandrarbakgrund hade ändrats om man blandades mer och om man försökte lära känna varandra.

Sen så kommer vi till jobb där det även kan vara diskriminering och olikheter för någon med invandrarbakgrund, men det finns även klara och tydliga skillnader mellan kvinnor och män. Det är mest män som är höginkomsttagare och kvinnor är till stor del låginkomsttagare. Jag tror det är så eftersom att jag tror att kvinnor måste kämpa mer för att göra en karriär där dem även måste motbevisa mycket mot män, att de faktiskt kan göra samma sak. Detta tror jag bidrar till en hel del utav skillnaden mellan kvinnor och män, det känns också som att många fortfarande är kvar i tänket där kvinnor inte hade samma rättigheter som männen och det gör nog det hela svårare också. Vi lever på 2000-talet och lagarna och samhället har förändrats, kvinnor ska ha samma chans som männen i arbetslivet. Sen så har vi

utbildningen, där är det inte heller likheter mellan människorna och där beror det ofta på den sociala bakgrunden som t.ex. ekonomin om dina förändrar är utbildade osv. även de segregerade skolorna påverkar ungdomars utbildning och jag tror att lösningen på detta är att man ska försöka blanda elever från olika ställen i städerna på olika skolor.

Kommentar

Eleven skriver om de tre faktorerna etnicitet, kön och social bakgrund. I resonemanget om etnicitet så tas boendemöjligheter upp. Exemplet som används, sökande av lägenhet, är en konkretisering för att illustrera hur etnisk diskriminering skulle kunna vara en påverkande faktor.

Ali eller något liknande och söker en bostad i stan då finns det ingenting där tyvärr men att dem ska ringa upp honom om det kommer något. Sedan bara några minuter efter ringer en som heter Joel eller något annat typiskt svenskt namn och frågar samma sak och han ställer samma fråga och då finns det en lägenhet centralt i stan.

Avseende kön så visar elevsvaret på ett samband som konkretiseras i flera led genom att beskriva att kvinnor oftare har lägre inkomster, detta förklaras i två separata led:

1 –eleven visar att kvinnor måste motbevisa männen. 2 - elevsvaret visar att det kan finnas historiska förklaringar till att det finns inkomstskillnader mellan män och kvinnor.

Elevsvaret innehåller perspektivbyte i viss utsträckning genom att visa vad lagen föreskriver och hur verkligheten ser ut.

Belägg på A-nivå

- Elevsvaret innehåller **minst tre** tydliga samband mellan människors olika möjligheter och deras sociala bakgrund, etnicitet och kön, varav **minst två** förklaras i **flera** led.
- Elevsvaret innehåller **minst tre** konkretiseringar för att förtydliga sambanden.
- Elevsvaret innehåller perspektivbyten.

Eleve exempel

Elevkod:

”Förr var det största hotet mot ett jämlikt Sverige de stora klassklyftorna, problemet finns kvar men det finns nu ett större problem och det är att kvinnor och människor med annan etnicitet än de typiskt svenska har svårare att få arbete och jobbar för sämre löner, vad beror detta då på? Jag tror att det är en inställning som finns hos de rika männen, de vill ha kvar sin makt och tycker att kvinnorna borde vara hemma och ta hand om barnen och människor av annan etnicitet litar de inte på.

Jag tror att detta har rötter långt bak i historien. De allra flesta länderna styrs fortfarande av män och så har det alltid varit, man vill inte att kvinnorna ska ta plats, därför har de svårare att lyckas i livet då det hela tiden finns män som står i vägen för dem.

Jag tror även att det handlar mycket om rädsla, man vill ha det som det alltid har varit, man är rädd för att som man ofta hör från unga människor att ”blattarna ska ta våra jobb”, det här är inget de har hittat på själva utan saker de hör från andra vuxna eller sett på TV.

Jag tror att det rapporteras alldeles för mycket från ställen som rosengård, man hör hela tiden om droger, misshandlar och kravaller därifrån vilket skapar en skev bild av människor med annan etnisk bakgrund, det är därifrån många bildar sig en uppfattning om hur människor med annan etnisk bakgrund är.

Jag tror inte att det är rosengårdsungdomarnas eget fel att de blir kriminella (bör tilläggas att flesta inte är kriminella) det beror mycket på att det är svårt för invandrarna att få jobb, lägenhet etc. Vad ska dem då göra? De måste ju ha pengar? Jo, då får de börja råna osv. därför tror jag att det är svenskarna som skapar problemen, de blir behandlade dåligt redan när de kommer till Sverige, de har svårare att få jobb, få lägenhet, de skapar problem om de har barn med sig som enligt lag ska gå i skolan då det finns en främlingsfientlighet hos ungdomar (särskilt på landet), rasismen på landet tror jag finns p.g.a okunskap, man hör massor av dåliga saker om invandrare på tv som att de är större delar av brottsregistret är invandrare och då ser man enkla lösningar på problemen så som att "skicka ut dem", utan att bry sig om att de faktiskt också är människor. Jag tror också att det byggs upp av människor som har en trasig social bakgrund och som vill ha någon att skylla problemen på.

Utbildningen är ju till för alla men ändå kommer en grupp människor i kläm, de som har högutbildade föräldrar skaffar oftast en högre utbildning själva och för dem är det inga problem vissa behöver ju inte änns ta studielån då de har föräldrar som kan betala men vad händer med de som har en annan social bakgrund vars föräldrar kanske är narkomaner eller alkoholister och inte har några pengar, de kan ta studielån och utbilda sig men detta är nog inte ett alternativ för de flesta då de kanske inte passar in socialt och inte har samma stöd som de andra hemifrån, jag tror att detta skapar problem då alla ändå faktiskt inte har samma möjligheter att bli det dom vill detta gör också att klassamhället kommer leva kvar. Något annat som skapar problem tror jag är elitklasser, nationella- prov och betyg. Då får vissa reda på att dem är "dåliga" redan i tidig ålder och skiter i det sen trots att de troligtvis hade kunnat bli duktiga.

Allt det jag hittills har tagit upp tror jag är saker som kommer göra att klasserna alltid kommer leva kvar. Det är ingen idé att tjata om att Sverige har kommit långt, det är ändå långt kvar till ett samhälle, där alla har lika rättigheter och lika möjligheter"

Kommentar

Eleven beskriver flera förklaringar till att människor i Sverige kan ha olika möjligheter och berör faktorerna etnicitet, kön och social bakgrund. Eleven beskriver bland annat att människor har olika möjligheter att få ett jobb och att de får sämre lön osv. beroende på etnicitet och kön. När det gäller social bakgrund pekar eleven på att det finns stora skillnader vad gäller utbildning. Människor med högutbildade föräldrar skaffar sig i större utsträckning själva en högre utbildning än de med lågutbildade föräldrar.

Eleven beskriver sambanden i flera led till exempel genom att förklara att människors olika möjligheter vad gäller kön har att göra med hur det historiskt har varit och att det finns en föreställning hos män om att kvinnor inte ska ta plats dvs. männen, som eleven menar ofta styr i länder, står i vägen för kvinnorna. "De allra flesta länderna styrs fortfarande av män och så har det alltid varit, man vill inte att kvinnorna ska ta plats, därför har de svårare att lyckas i livet"

Svaret innehåller ett flertal konkretiseringar bland annat genom att beröra Rosengård i Malmö att rapporteringen därifrån är skev, lyfta fram historiska exempel (som också är ett exempel på resonemang i flera led) samt att skriva om stöd hemifrån, nationella prov och betyg.

Eleven förklarar orsaker till olika möjligheter för människor med annan etnicitet med okunskap och detta sker i flera led (rasism – okunskap – medias påverkan – felaktiga slutsatser), "rasismen på landet tror jag finns p.g.a okunskap, man hör massor av dåliga saker om invandrare på tv som att de är större delar av brottsregistret är invandrare och då

ser man enkla lösningar på problemen så som att "skicka ut dem", utan att bry sig om att de faktiskt också är människor", att många är rädda och inte litat på personer som är annorlunda än en själv och att media och vuxna sprider en skev bild av människor med annan etnisk bakgrund. Orsaker till olika möjligheter när det gäller social bakgrund förklarar eleven med att människor med lågutbildade föräldrar inte får samma stöttning hemifrån, att de socialt inte känner att de passar in och att de inte har samma ekonomiska möjligheter att studera." de som har högutbildade föräldrar skaffar oftast en högre utbildning själva och för dem är det inga problem vissa behöver ju inte ännu ta studielån då de har föräldrar som kan betala men vad händer med de som har en annan social bakgrund vars föräldrar kanske är narkomaner eller alkoholister och inte har några pengar, de kan ta studielån och utbilda sig"

Eleven visar en förmåga att förstå och beskriva problemet genom att hitta perspektiv inom perspektiven. Eleven tar exempelvis perspektivet rädsla för att förklara främlingsfientlighet och att detta också kan leda till att invandrare inte kommer in i det svenska samhället: *"rasismen på landet tror jag finns p.g.a okunskap, man hör massor av dåliga saker om invandrare på tv som att de är större delar av brottsregistret är invandrare och då ser man enkla lösningar på problemen så som att "skicka ut dem", utan att bry sig om att de faktiskt också är människor. Jag tror också att det byggs upp av människor som har en trasig social bakgrund och som vill ha någon att skylla problemen på."* om hur människor påverkas av samhället, bakgrund osv. och förklarar på så sätt olika faktorer som kan förklara människors olika möjligheter i samhället.